

Bediüzzaman'ın müsbet hareket metodu

Mehmet Ali Kaya

Özet

Müsbet ve menfi hareket, düşünce ve fikirden çok faaliyeti ifade eden bir terimdir. Müsbet hareket asayişini temin etme, kamu düzenini muhafaza etme gibi olumlu hareketleri ifade ederken, menfi hareket asayişini ihlâl, kamu düzenini bozma, toplumu tedirgin ve rahatsız etme gibi davranışları içerir. Risale-i Nur'un hizmet terminolojisinde önemli bir yer tutan müsbet hareket Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin talebelerine verdiği son derslerden biridir. Bu yazıda Bediüzzaman'ın müsbet hareket metodu onun eserlerinden yola çıkılarak yorumlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Müsbet hareket, asayiş, emniyet, huzur, iman hizmeti, müsbet ve menfi fikir.

Giriş

Müsbet ve menfi hareket nedir? Müsbet hareketin sonuçları nedir, menfi hareketin sonuçları nedir? Bu gibi soruların cevabıyla birlikte sosyal hayatta uymamız gereken genel kuralları da belirlemiş oluruz. Müsbet olumlu, faydalı ve sonuç alıcı davranışı ifade ederken, menfi, olumsuz ve istenmeyen, kötü sonuçları olan davranışları ifade etmektedir. Bu durumda istenen müsbet hareket, istenmeyen ise menfi harekettir.

Müsbet hareketten dostluk, kardeşlik, anlaşma ve yardımlaşma çıkarırken, menfi hareketten düşmanlık, anlaşmazlık, kavga ve çatışma meydana gelmektedir. Faydalı olan ve istenen dostluk, yardımlaşmadır. Müsbet hareketten faydalı sonuçlar, terakkî ve tekâmül ile insanlığın saadetine hizmet

Müsbet hareket
insan fıtratına
uygun olan,
kalbin rahat
ettiği, vicdanın
mutlu olduğu
ve insanlar
tarafından
sevilen ve övülen
davranışlardır.

çıkarken, menfi hareketten zararlı sonuçlar çıkar. Bu da tedenniyi ve insanlığın felâketini netice verir.

Müsbet ve menfi hareket düşünce ve fikirden çok faaliyeti ifade eden bir terimdir. İçinde hareket ve faaliyet vardır. Menfi bir düşünce müsbet hareketle insanları etkileyerek zararlı fikirlerin yayılmasına sebep olduğu gibi, müsbet ve faydalı fikir ve düşünceler de menfi hareketlerle kabul edilemez hale gelebilir. Fikir ve düşüncenin reddedilmesi fikir ve düşüncenin yanlışından değil, bu düşünceyi ifade etmek isteyen menfi hareketinden kaynaklanır.

Müsbet hareket asayışı, kamu düzenini muhafaza etmek iken menfi hareket asayışı ihlâl eden ve kamu düzenini bozan, toplumu tedirgin ve rahatsız eden davranış ve hareketlerdir. Toplumda asayışı ve huzuru sağlayan, emniyet ve güveni netice veren davranış ve faaliyetler müsbet, asayışı ihlâl eden ve huzuru kaçıran, emniyet ve güveni sarsan davranış ve faaliyetler menfi hareket sayılır. Asayiş ve emniyeti sağlayan iman hizmeti, bozan ise dalâlet ve küfürdür. Bu sebeple iman hizmeti müsbet hareket, zıddı ve karşıtı olan bütün fikirler ve düşünceleri yayma faaliyetleri de menfi hareket sayılır.

Müsbet hareket insan fıtratına uygun olan, kalbin rahat ettiği, vicdanın mutlu olduğu ve insanlar tarafından sevilen ve övülen davranışlardır. Menfi hareket ise fıtratın reddettiği, kalbi rahatsız eden, vicdanı azap içinde bırakan, insanların istemediği, nefret ettiği ve kınadığı faaliyet ve hareketlerdir.

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri talebelerine daima müsbet hareket etmelerini, menfi hareket etmemelerini ve müsbet iman hizmetini yapmalarını tavsiye etmiştir.¹ Nur Talebeleri müsbet hareket etme konusunda örnek olacak ve toplumda asayiş ve huzurun sağlanmasına emniyet güçlerinden daha çok katkı sağlayacaklardır. Bununla beraber Bediüzzaman “Ehl-i dalâlet, Kur’an-ı Hakîm’den alıp neşrettiğimiz hakaik-i imaniye ve Kur’âniyeye karşı müdafaa ve mukabele elinden gelmediği için, münafikane ve desisekârâne işgal ve hile dâmını (tuzağını) istimal ediyor. Dostlarımızı hubb-u cah, tamah ve havf ile aldatmak ve beni bazı isnâdatla çürütmek istiyorlar. Biz kudsî hizmetimizde daima müsbet hareket ediyoruz...”² buyurarak münafıkların ve fasıkların menfi tutumlarını, hile ve desiselerini bozmaya yönelik müdafaa vaziyetini dahi menfi hareket olarak tanımlar.

Bediüzzaman’a göre müsbet hareket, iftira ve isnatlara mukabil yine yıkıcı ve kırıcı olmadan hukuki yönden, mahkeme yoluyla kendisini ve yaptıklarını müdafaa etmek ve hakkı müdafaa için her nevi sıkıntı ve işkenceye, itham ve tecavüzlere sabırla mukabele etmektir. Bediüzzaman, “müsbet hareket”i tarif ettiği tavsiyelerinde müsbet hareketin şartlarını ve kurallarını da tesbit ve tavsiye etmiştir. Bunlar da “Rızay-ı İlâhiye uygun hareket etmek, İman hizmetini yapmak, vazife-i İlâhiyeye karışmamak, asayışı korumak, sabır ve şükür içinde olmak”³ gibi temel prensiplerdir.

1. Müsbet Hareket ve Manevi Cihat

Bediüzzaman Said Nursî hazretlerinin “Talebelerine Son Dersi” isimli mektup önemli hususları ihtiva etmektedir. Bunları “Müsbet hareket, manevi cihat, iman hizmeti, vazife-i İlâhiye’ye karışmamak, asayışı korumak, sıkıntı-

1. Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, 2006, s. 870.

2. Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, 2004, s. 711.

3. Bediüzzaman Said Nursî, *Emirdağ Lâhikası*, s. 870.

ları sabırla karşılamak”⁴ şeklinde özetlemek mümkündür.

Bediüzzaman'ın bu mektubundan şu hususları da çıkarmak mümkündür:

1. Bizim vazifemiz hizmettir, netice Cenab-ı Hakka aittir. Biz vazifemizi yapmakla mecbur ve mükellefiz. Bu bir “Cihad-ı Manevidir.”

2. Kuvvet ancak harici düşmana karşı kullanılır. Dahilde ise bütün kuvvetimizi asayiş muhafaza için kullanılır. Dahilde cihat manevidir; manevi tahribata karşı müsbet iman hizmetini yapmaktır.

3. Mesleğimizdeki kuvveti asayiş korumak için kullanmalıyız. Bir canı yüzünden onun kardeşi, hanedanı, çoluk çocuğu mesul olmaz. Suç işleyenindir. “Hiçbir günahkar başkasının günahını yüklenmez.”⁵ Bu nedenle bütün kuvvetimizle asayiş korumak için çalışmalıyız.

Bediüzzaman “Rızay-ı ilâhiye göre müsbet iman hizmetini yapmak” ifadeleri ile bu zamanda Allah rızasının ancak “Müsbet iman hizmetinde” olduğunu açıkça ifade etmiştir. Bediüzzaman ayrıca “İki elimiz var. Yüz elimiz de olsa ancak Nur’a kafi gelir.”⁶ demektedir. Hem topuz, hem nur göstermek bu zamanda geçerli hizmet değildir.

Bediüzzaman hazretleri “iman hizmetini” güneşin yeryüzünü aydınlatmasına benzetir. Güneş karanlığı giderir, başları okşar, buzları eritir ve yeryüzünü çiçeklerle güldürürken, menfi hareketler fırtına gibidir her yeri yıkar ve tahrip eder. Faydalı ve hayırlı hizmetlerin yapılması ve insanın maddi ve manevi tekamülü, medeniyetin oluşumu hep asayişin korunmasına, sulh ve sükuna, hürriyet içinde insanların temel haklarının kullanımına bağlıdır. Fitne ve anarşi ile hiçbir fert ve millet terakki ve tekamül etmez. Fitne ve kargaşa içinde hiçbir manevi ve maddi gelişme sağlanamaz. Bu nedenle milletin ve memleketini seven herkesin asayiş korumak gibi önemli bir görevi vardır.

İman hizmetinin yayılması, kalplere ve gönüllere imanın yerleşmesi için de asayişin korunması şarttır. Bediüzzaman “Ben maddi ve manevî her şeyimi fedâ ettim, her musibete katlandım. Her işkenceye sabrettim. Bu sayede hakikat-i imaniye her tarafa yayıldı. Bu sayede Nur mekteb-i irfanının yüz binlerce, belki de milyonlarca talebeleri yetişti. Artık, bu yolda hizmet-i imaniyede onlar devam edeceklerdir. Ve benim maddi ve manevî her şeyden feragat mesleğimden ayrılmayacaklardır. Yalnız ve yalnız Allah rızası için çalışacaklardır. Benimle beraber çok talebelerim de türlü türlü musibetlere, eza ve cefalara maruz kaldılar, ağır imtihanlar geçirdiler. Benim gibi onların da haksızlıklara ve haksız hareket edenlere karşı bütün haklarını helal etmelerini isterim. Çünkü onlar bilmeyerek kader-i İlâhî'nin sırlarına, derin tecellilerine akıl erdiremeyerek bizim davamıza hakikat-i imaniyenin inkişafına hizmet ettiler. Bizim vazifemiz onlar için yalnız hidayet temennisinden ibarettir. Bize eza ve cefa edenlere karşı hiçbir talebemin kalbinde zerre kadar intikam emeli beslememesini ve onlara mükabil Risale-i Nur’a sadakat ve sebatla çalışmalarını tavsiye ederim.”⁷ demektedir.

Hürriyet ve demokrasinin gelişme kaydettiği bir medeniyet asrındayız. Bediüzzaman hazretleri “Medenilere galebe çalmak ikna iledir. Söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile değildir.”⁸ buyurarak asrın gereği olan barışı ve

Faydalı ve hayırlı hizmetlerin yapılması ve insanın maddi ve manevi tekamülü, medeniyetin oluşumu hep asayişin korunmasına, sulh ve sükuna, hürriyet içinde insanların temel haklarının kullanımına bağlıdır.

4. Age, s. 870.

5. *En'am Suresi*, 6: 164.

6. Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, 2005, s.269.

7. Emirdağ Lahikası, *Konuşan Yalnız Hakikattir*. s. 620-621.

8. Bediüzzaman Said Nursî, *Divan-ı Harb-i Örfi*, 1993, s.64.

"İnsanın fıtrâtı
medenîdir.
Ebnâ-yı cinsini
mülâhazaya
meçburdur.
Hayat-ı içtimâiye
ile hayat-ı
şahsiyesi devam
edebilir. Meselâ,
bir ekmeği yese,
kaç ellere muhtaç
ve ona mukabil
o elleri mânen
öptüğünü ve
giydiği libasla
kaç fabrikayla
alâkadar
olduğunu kıyas
ediniz.

hürriyeti korumak gerektiğini ve medenilere iman, ilim, fikir ve ahlak dersi vermek gerektiğini belirtmektedir.

Müsbet iman hizmetinin gereği ise manevi tahribata karşı manevi hizmetlerdir. Siyasete filen girmemekle beraber aşırılıktan da daima uzak durmaktır. Bu nedenle radikaller gibi günah ve isyandan dolayı siyasileri tekfir etmemektir. Bediüzzaman Said Nursi hazretleri "bazı insanları günah ve isyanlardan dolayı tekfir etmekten, yani onların küfürlerine hükmetmekten hassasiyetle ictinab etmiş ve şöyle buyurmuştur: "Said'i bilenler bilir ki, mümkün olduğu kadar tekfirden çekinir. Hatta sarîh küfrü bir adamdan görse de, yine tevile çalışır. O'nu tekfir etmez." Çünkü insanlar dindeki cehaletleri nedeniyle bilmeyerek pek çok şeyler söylemektedirler. Bazen söz küfür görünse dahi söyleyen kafir olmaz. Zira küfrü itikat ettiği için değil cehaletinden söylemektedir. Bu ise sarîh küfür sayılmaz.

Peygamberimizin (asm) hadislerinde geçen küfür ve nifak gibi ifadeler de "küfür ve nifak alameti" olarak geçmektedir. Böyle olunca Bediüzzaman küfür ve nifak alameti görünen birini dahi bu gibi ithamlardan çekinir. Şöyle buyurur: "Demiş: Bu şey küfürdür, yani o sıfat imandan neşet etmemiş, o sıfat kâfirdir. O haysiyetle o zat küfretti denilir. Fakat mevsufu ise masume ve imandan neşet ettikleri gibi, imanın teraşshuhatına da haiz olan başka evsafa malik olduğundan o zat kâfirdir denilmez, illa ki, o sıfat küfürden neşet ettiği yakinen biline. Zira başka sebepten de neşet edebilir." ¹⁰

Müsbet hareket "müsamaha"yı netice verir. Müsamaha ise küfür ve isyana değil, bilmeyerek küfre ve isyana sürüklenen masum insanlardır. Bir hareketi veya bir sözü veyahut bir kebairi işlemesi ile kişi küfürle itham edilemez. Mü'minler arasında sevgi ve muhabbet esastır. Sevgi ve muhabbeti ortadan kaldıracak olan şeylere müsamaha gösterilemez.

İslam bilginlerine göre, bir müslüman kafirlerin vasıflarından bazılarını işleyebilir ve bu nedenle büyük günaha girmiş olur. Ancak bu nedenle o mü'mine kafir ve münafık denilmez. Zira büyük günah ile kişi fasık olur ama kafir olmaz. Bu nedenle büyük günah işleyen bir mü'mine kafir demek "ekberü'l-kebir", yani büyük günahların en büyüğüdür. Çünkü onlara mürted ve kafir demek onları İslam'dan nefret ettirmek, müslümanların sayısını azaltmak ve küfrü teşvik etmek anlamına gelir.

Zaten peygamberimiz (asm) "Benim şefaetim ahirette büyük günah işleyen mü'minler içindir." ¹¹ buyurmaktadır.

2. Müsbet Hareket ve Hizmet Prensipleri

İnsan medenî ve sosyal bir varlıktır. Bediüzzaman "İnsanın fıtrâtı medenîdir. Ebnâ-yı cinsini mülâhazaya meçburdur. Hayat-ı içtimâiye ile hayat-ı şahsiyesi devam edebilir. Meselâ, bir ekmeği yese, kaç ellere muhtaç ve ona mukabil o elleri mânen öptüğünü ve giydiği libasla kaç fabrikayla alâkadar olduğunu kıyas ediniz. Hayvan gibi bir postla yaşayamadığından, ebnâ-yı cinsiyile fitraten alâkadar olduğundan ve onlara mânevî bir fiyat vermeye meçbur bulunduğundan, fıtrâtıyla medeniyetperverdir. Menfaat-i şahsiyesine hasr-ı nazar eden, insanlıktan çıkar, mâsum olmayan cânî bir hayvan olur." ¹² demektedir.

9. Bediüzzaman Said Nursî, *Şualar*, 2005, s. 661-662.

10. Bediüzzaman Said Nursî, *Sünhat*, 1996, s. 30.

11. Ebu Davud, *Sünnet* 21; Tirmizî, *Kıyame*, 11; İbn Mace, *Zühd* 37.

12. Bediüzzaman Said Nursî, *Hutbe-i Şamiye*, 1993, s. 64-65.

İnsanın bütün dünyaya dağılan ihtiyaçları ve arzuları onu bütün varlıklarla alâkalı hale getirmiştir. Bu alaka ayrıca hak ve hukuk ilişkini de beraberinde getirmiştir. Bu da başkalarının yardımına olan ihtiyacı ve bu da müsbet mânâda gruplaşmaları ve hizipleşmeleri doğurmuştur.

Sosyal hayat yardımlaşmayı kolaylaştıran grup ve mesleklerden meydana gelir. Gruplar, hizipler ve kurumlar yardımlaşma ve ihtiyaca cevap verme amacına yöneldikçe faydalı ve müsbet grup ve hiziplerdir. Başkalarına rahatsızlık veriyor, baskı ve tehdit oluşturuyorsa bu durumda zararlı ve menfi grup ve hizip olmuş demektir. Bireylerden gruplara kadar herkesi yardıma, hayra ve iyiye sevk eden din ve imandır. Bediüzzaman Hazretleri “İman, tahakküm ve istibdat ile başkasını tezlil etmemek ve zillile düşürmemek ve zâlimlere tezelliül etmemeyi iktiza eder. Allah’a hakikî abd olan, başkalara abd olamaz. Allah’ı tanımayan, her şeye, herkese nispetine göre bir rububiyet tevehhüm eder, başına musallat eder”¹³ demektedir.

Sosyal hayatta yardımlaşmayı kolaylaştıran gruplaşmalar, meslek ve meşrepler fitrî olup insan ihtiyacından kaynaklanmakta ve her meslek ve grup insanların bir ihtiyacına cevap vermektedir. Bu sebeple meslekler ortaya çıkmıştır. İnsan fitratı ayrı ayrı olduğu için de farklı meşrepler meydana gelmiştir. Aynı mekânı paylaşanlar değil, aynı duyguları paylaşanlar bir araya gelir ve gruplar oluştururlar. Bu sebeple grupları ortadan kaldırmak mümkün değildir. Lâkin grupları müsbet ve faydalı hizmetlere yönlendirmek mümkündür. Bütün insanları (bütün meslek ve meşrepleri) bir araya toplamak mümkün olmadığı gibi caiz de değildir. Ancak “asgarî müştereklerde” bir araya getirmek ve ortak paydalarda birleştirmek mümkündür.

2.1 Müsbet İhtilâf (Gruplaşma)

Müsbet gruplaşma; hayırda yarışma, eğitim ve öğretime katkı sağlama, yardımlaşma, emr-i maruf ve nehy-i ani’l-münker, irşat görevi yapma ve insanlığa ve topluma hizmet etme amacı ile kurulmuş olan hayır cemiyetleri ve hizmet gruplarıdır. Bir sistemli kurum içinde veya gönüllü teşekküller olarak bir araya gelen gönüllülerden meydana gelmiş gruplardır.

Hayır cemiyetlerinin ve müsbet hizmet gruplarının amacı ve hedefi Allah’ın farzlarının uygulanmasına ve Peygamberimizin (asm) sünnetinin yaşanmasına ve hayata geçmesine hizmet etmeleridir. Amaçları farzların yapılması, sünnetin ihyası, “İlâ-yı kelimetullah” yani Allah’ın adının yücelmesi ve bu hizmetlerle Allah’ın rızasını kazanmaktır. Aralarında metot farkı dışında fark yoktur. Her biri kendi meslek ve meşrebinin revacına sa’y eder, başkasının tenkisi ve tebdiline çalışmazlar, başkalarına husûmet beslemezler. Muhabbet üzerine hareket ederler.

Allah rızası için çalışan gruplar bu yaptıkları hizmetlerinin karşılığı olarak insanlardan bir ücret beklemezler. “Benim mükâfatımı ancak Allah verir”¹⁴ diyerek Allah’tan başkasından ücret beklemezler. Yüce Allah Ya-sin Sûresi’nde insanlara “Doğru yolda olan ve sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere tâbi olun”¹⁵ buyurmuştur. Dünyevî ücret ve mükâfat peşinde

Sosyal hayat yardımlaşmayı kolaylaştıran grup ve mesleklerden meydana gelir. Gruplar, hizipler ve kurumlar yardımlaşma ve ihtiyaca cevap verme amacına yöneldikçe faydalı ve müsbet grup ve hiziplerdir.

13. Bediüzzaman Said Nursî, *Hutbe-i Şamiye*, 66-67.

14. Yunus Suresi, 10:72; Hud Suresi, 11:29; Sebe’ Suresi, 34:47.

15. Yasin Suresi, 36:21.

Müsbet grupların
tenkitleri
yapıcıdır; yıkıcı
ve kırıcı değildir.
Bütün inananları
kendisine
kardeş bilir,
diğer insanları
da kendisi gibi
insan bilerek
insanlığın gereği
gibi davranışlar
sergiler.
Başkalarının
kusurları ile
meşgul olmazlar,
kardeşlerini
gıyabında
müdafaa eder.

koşmak din hizmetlerinden samimî olmamanın alametidir. Zaten ücret ve mükâfatın girdiği yerden “ihlâs” kaçır.

Müsbet grupların tenkitleri yapıcıdır; yıkıcı ve kırıcı değildir. Bütün inananları kendisine kardeş bilir, diğer insanları da kendisi gibi insan bilerek insanlığın gereği gibi davranışlar sergiler. Başkalarının kusurları ile meşgul olmazlar, kardeşlerini gıyabında müdafaa eder. Ortada bir suç varsa suçu işleyene has kılar ve genellemezler. Faziletleri ve güzellikleri takdir ederler. İhlâs, tevazu ve isar gibi yüce hasletleri ile tanınırlar. Başkalarının başarıları ile iftihar ederler.

İnsanların birbirleri ile olan münasebetlerinde çeşitli grup mensuplarının düştüğü en büyük hata birbirlerine tevcih ettikleri yersiz tenkitler ve aralarındaki soğukluğu artıran husus da birbirlerini dalâlet ve küfürle itham etmeleridir ki bu hususlar menfi grupçuluğa girmekte ve bu da cehaletten kaynaklanmaktadır. Bu sebeple müsbet ve faydalı gruplaşmaların ölçülerini ve kriterlerini belirlemek gerekir.

2.2 Müslümanları “Kâfir ve Münafık” gibi sözlerle itham etmemek

Müslüman olduğunu dili ile ikrar eden kimse dinin herhangi hükmünü açıkça ret ve inkâr etmediği sürece farzları yapmasa ve haramlardan kaçmasa da, büyük günahları irtikâp ediyor olsa da hiç kimsenin onu tekfir etme hakkı yoktur. İtikadî meselelerde mütehasıs olan Kelam uleması “Bir kimse kalbiyle inanmamış olsa da dili ile inandığını ikrar ettikten sonra kendisine Müslüman muamelesi yapılacağını”¹⁶ açıkça söylemişlerdir.

Peygamberimiz (asm) Müslüman’a “Kâfir!” demenin ne derece dehşetli bir hata olduğunu “Kim kardeşine ‘kâfir’ derse ikisinden biri kâfir olur. Eğer itham edilen kâfir değilse bu söz itham edene döner”¹⁷ buyurdular. Bundan dolayı Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat tekfir konusunda çok ihtiyatlıdır. Çünkü Hz. Ali (ra) kendisine “Sen Allah’ın hükmü ile hükmetmedin ve kâfir oldun!” diyen Haricilerin tekfir edilip edilmeyeceklerini soranlara “Onlar bize isyan eden kardeşlerimizdir” şeklinde cevap vermiş, “kâfir oldular” dememiştir. Bu sebeple Ehl-i Sünnet uleması “ehl-i kible tekfir edilmez” kuralını koymuşlardır.

Peygamberimiz (asm) kendisinden sonra büyük fitnelerin ortaya çıkacağını ve ümmetinin yetmiş üç fırkaya ayrılacağını, ancak bir fırkanın kurtulacağını haber vermiştir. Kurtulacak olan fırkanın ise “Sünnetime uyanlar, benim ve sahabelerimin yolunu takip edenler, Allah’ın dini üzerinde mücadele girmeyenler ve herhangi bir günah sebebi ile tevhid ehlinden birini tekfir etmeyenlerdir”¹⁸ buyurmuşlardır.

Hz. Ali (ra) “Tekfirden sakının!” derken Hüccetu’l-İslâm İmam-ı Gazali (ra) “Bir Müslümanı küfürle itham etmek, onun kanının helâl olduğunu iddia etmek demektir. Hatâen bir Müslümanın kanını dökmekten ise kâfire hayat hakkı vermek daha evlâdır”¹⁹ demiştir. Yine Celâleddin-i Suyutî (ra)

16. Taftazani, *Şerhu’l-Akaid-i Nesefiyye*, 155.

17. Müslim, *İman*, 111.

18. Prof. Talat Koçyiğit, *Hadisçiler ile Kelâmcılar Arasındaki Münakaşalar*, Ankara-1969, sh. 225.

19. İbn-i Hacer, *Fethu’l-Bâri*, 15:330.

“Tekfir ancak cahillerin ‘cahil cesur olur’ kuralı ile kullandığı bir silâhtır. Ancak cahiller bunu kullanır” demiştir.

Bediüzzaman Hazretleri bu konuyu “Meselâ: Demiş ‘bu şey küfürdür’. Yâni, o sıfat imandan neş’et etmemiş, o sıfat kâfiredir. O haysiyet ile o zât küfür etti, denilir. Fakat mevsufu ise mâsume ve imandan neş’et ettikleri gibi, imanın tereşşuhatına da hâize olan başka evsafa malik olduğundan ‘o zât kâfirdir’ denilmez. İllâ ki, o sıfat küfürden neş’et ettiği yakînen biline... Zira başka sebepten de neş’et edebilir. Sıfatın delâletinde şek var. İmanın vücudunda da yakîn var. Şek ise yakînin hükmünü izale etmez. Tekfire çabuk cür’et edenler düşünsünler!”²⁰ ifadeleri ile açıklığa kavuşturmuştur. Demek ki, bir mü’minde, imandan kaynaklanmayan belki cehaletten, sefahatten yahut daha başka bir kaynaktan beslenen sıfatlar bulunabilir. Bu sıfatlara “kâfire” tabir ediliyor. Yine o mü’minin, imanından kaynaklanan birçok da mâsum sıfatı bulunuyor. İşte bu sıfatlar, o zâta kâfir dememize mânidir.

2.3 Sevgi ve Nefret Allah İçin Olmalıdır

Allah insan kalbini dünya dolusu muhabbet ve nefreti içine alacak kadar geniş bir mahiyette yaratmıştır. Muhabbet ve nefret Allah için olmalı ki hakkı verilmiş ve yerinde kullanılmış olsun. Aksi takdirde Allah için olmayan muhabbetler ve Allah için olmayan nefret ve düşmanlıklar insanın şahsî hayatını kararttığı ve mutsuz ettiği gibi, hayat-ı içtimaiyeyi ve toplumu da zehirlemekte, toplumun huzurunu kaçıran büyük bir felâket kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Allah için olmayan sevgi ve nefretler, insanı “gizli şirk” olarak nitelenen riya ve esbabı merci tanımaya ve sebeplere tesir vermeye götürür. Bu ise gizli şirkdir. Allah’tan başkasının rızasını düşünerek ve menfaat beklentisi ile başkası için ibadet etmek riya ve gizli şirkdir. Ama bunu yapan müşrik değildir, sadece ibadetin kabul edilmesine perde yapmış olur. Yoksa ibadeti yapmamış ve şirke düşmüş sayılmaz.

Müslüman din kardeşini onda bulunan “iman ve İslâmiyet” gibi güzel sıfatları sebebiyle sevmesi ve iman kardeşliğini esas alarak diğer kusurları ve hatalarını, sevmediği sıfatlarını Uhud dağı gibi olan iman ve İslâmiyet yanında çakıl taşı gibi değersiz görerek muhabbet ve sevgisini ifade etmelidir. Bediüzzaman’ın dediği gibi “Evet, tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikad dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder.”²¹ Mü’minler iman bağı ile birbirlerine bağlıdır. Diğer kusurlar iman yanında değersiz ve önemsiz olmalıdır. Allah için sevgi imandan dolayı sevmeyi gerektirir. İmandan sonra akrabalık, komşuluk, hemşehrlik, fayda ve menfaat gibi hususlar sevgiyi artıran hususlardır. Kişi elbette “El-insanü abidü’l-ihsan” yani “Kişi ihsan ve menfaatin kölesidir” kuralına göre menfaat gördüklerine karşı sevgi besleyecek ve bunu da hediyeleşme ile arttıracaktır. Ancak imanlı birinden nefret etmesi asla kabul edilemez. Burada söz konusu olan ise, kin ve düşmanlığın olmamasıdır.

Bediüzzaman “Hutbe-i Şamiye” isimli eserinde İslâm dünyasında bir

*Mü’minler
iman bağı ile
birbirlerine
bağlıdır.
Diğer kusurlar
imanın yanında
değersiz ve
önemsiz olmalıdır.
Allah için sevgi
imandan dolayı
sevmeyi gerektirir.
İmandan sonra
akrabalık,
komşuluk,
hemşehrlik,
fayda ve menfaat
gibi hususlar
sevgiyi artıran
hususlardır.*

20. Bediüzzaman Said Nursi, *Sünbat*, 1996, s. 30.

21. Bediüzzaman Said Nursi, *Mektubat*, 2004, *Uhuvvet Risalesi*, s. 444.

Muhabbet, uluvvet, sevmek, İslâmiyetin mizacıdır, rabitasıdır. Ehl-i adavet, mizacı bozulmuş bir çocuğa benziyor ki, ağlamak ister; birşey arıyor ki onunla ağlasın. Sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz birşey, ağlamasına bahane olur. Hem insafsız, bedbîn bir adama benzer ki, sû-i zan mümkün oldukça hüsn-ü zan etmez. Bir seyyie ile on haseneyi örter. Bu ise, seciye-i İslâmiye olan insaf ve hüsn-ü zan bunu reddeder.”

hastalık halini alan “nefs için sevgi ve düşmanlık” duygusunun “Allah için sevgi ve muhabbetin önüne geçtiğini” belirterek bu hastalıktan kurtulmamız gerektiğini ifade etmektedir. Bediüzzaman şöyle der: “Muhabbete en lâyük şey muhabbettir; ve husûmete en lâyük sıfat husûmettir. Yani, hayat-ı içtimâiye-i beşeriyeyi temin eden ve saadete sevk eden muhabbet ve sevmek sıfatı, en ziyade sevmeye ve muhabbete lâyuktur. Ve hayat-ı içtimâiye-i beşeriyeyi zîr-ü zeber eden düşmanlık ve adavet, her şeyden ziyade nefrete ve adavete ve ondan çekilmeye müstahak ve çirkin ve muzır bir sıfattır.

Husûmet ve adavetin vakti bitti. İki harb-i umumî adavetin ne kadar fena ve tahrip edici ve dehşetli zulüm olduğunu gösterdi. İçinde hiçbir fayda olmadığı tezahür etti. Öyleyse, düşmanlarımızın seyyiatı—tecavüz olmamak şartıyla—adavetinizi celb etmesin. Cehennem ve azab-ı İlâhî kâfidir onlara...”²²

Bazan insanın gururu ve nefisperestliği, şuursuz olarak, ehl-i imana karşı haksız olarak adavet eder; kendini haklı zanneder. Hâlbuki, bu husûmet ve adavetle, ehl-i imana karşı muhabbete vesile olan iman, İslâmiyet ve cinsiyet gibi kuvvetli esbabı istihfaf etmektir, kıymetlerini tenzil etmektir. Adavetin ehemmiyetsiz esbablarını, muhabbetin dağ gibi sebeplerine tercih etmek gibi bir divâneliktir.

Madem muhabbet adavete zıttır; ziya ve zulmet gibi hakikî içtima edemezler. Hangisinin esbabı galip ise, o hakikatiyle kalbde bulunacak; onun zıddı hakikatiyle olmayacak. Meselâ, muhabbet hakikatiyle bulunsa, o vakit adavet şefkate, acımaya inkılâp eder. Ehl-i imana karşı vaziyet budur. Yahut adavet hakikatiyle kalbde bulunsa, o vakit muhabbet, mümaşaat ve karışmamak, zahiren dost olmak sûretine döner. Bu ise tecavüz etmeyen ehl-i dalâlete karşı olabilir.

Evet, muhabbetin sebepleri, iman, İslâmiyet, cinsiyet ve insanîyet gibi nuranî, kuvvetli zincirler ve mânevî kal’alardır. Adavetin sebepleri, ehl-i imana karşı küçük taşlar gibi bir kısım hususî sebeplerdir. Öyle ise, bir Müslümana hakikî adavet eden, o dağ gibi muhabbet esbablarını istihfaf etmek hükmünde büyük bir hatâdır.

Elhasıl: Muhabbet, uluvvet, sevmek, İslâmiyetin mizacıdır, rabitasıdır. Ehl-i adavet, mizacı bozulmuş bir çocuğa benziyor ki, ağlamak ister; birşey arıyor ki onunla ağlasın. Sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz birşey, ağlamasına bahane olur. Hem insafsız, bedbîn bir adama benzer ki, sû-i zan mümkün oldukça hüsn-ü zan etmez. Bir seyyie ile on haseneyi örter. Bu ise, seciye-i İslâmiye olan insaf ve hüsn-ü zan bunu reddeder.”²³

3. Müsbet Hareket Metotları

Müsbet hareket, emniyet ve asayiş bozmadan, kimsenin hak ve hürriyetini ihlal etmeden sabır ve tahammülle doğru olanı yapmaktır. Bediüzzaman Said Nursi eski Said döneminde zorbalığı ve hakareti kabullenemeyen ve İslam’ın izzeti için idamı göze alarak meydana çıkmıştır. Bediüzzamanın bu çıkışı asayiş ihlal edenleri isyandan vazgeçirmek ve huzur sağlamak içindi.

22. Bediüzzaman Said Nursi, *Hutbe-i Şamiye*, 57

23. Bediüzzaman Said Nursi, *Hutbe-i Şamiye*, 57-59.

Bediüzzaman İslam'ın izzetini muhafaza ile birlikte müsbet iman hizmeti için kendisine yapılan birçok hakaretlere, zorbalığa ve işkencelere karşı sabırla ve tahammülle mukabele etmiştir. Hatta kendisine kötülük yapanlara beddua etmemiş ve hakkını helal etmiştir. Üstad Bediüzzaman asla tahriklere kapılmadan devamlı müsbet hareket ederek onların planlarını boşa çıkarmış. Talebelerine daima sabır ve tahammül ile yalnız iman ve İslâmiyet'e çalışmayı tavsiye etmiştir. "Birkaç adamın hatasıyla yüzer insanların zarar görmesine sebep olunamaz" demiştir. Bunun içindir ki, yapılan o kadar gaddarane zulümlar esnasında bir tek hadise meydana gelmemiştir. Hem aleyhlerinde yapılan bu kadar menfi propagandalara rağmen gazete, radyo, televizyon gibi yayın organlarında nur talebelerinin asayiş bozacak hareketlerine veya suç işlediklerine dair herhangi bir haber çıkmamıştır.

Toplumda herkes "Nur Talebelerinin vatanperver, cumhuriyetperver, demokrat ve asayişçi" olduğu konusunda ittifak etmiştir. Risale-i Nur talebelerinin "müsbet hareket" ve "asayiş koruma" konusundaki prensiplerini şöyle sıralayabiliriz.

1. Haklı her meslek sahibi başkasının mesleğine ilişmediği zaman "Mesleğim haktır ve daha güzeldir"²⁴ diyebilir. "Hak yalnız benim mesleğimdir, diğerleri batıldır" diyemez. Buradaki şart mesleğin hak olmasıdır. Yoksa batıl bir meslek sahibinin mesleği haktır demesi zaten yanlıştır.

2. Hak meslek sahipleri kendi mesleğinin muhabbeti ile hareket etmeli, başkasının mesleğini çürütmek ve hatalarını ortaya çıkarmakla değil...

3. Toplumda huzuru ve asayiş bozacak eylemlere katılmamak, hakkını meşru ve yasal zeminlerde aramak.

4. Vatandaş ile devleti karşı karşıya getirecek hiçbir eylemin içinde olmamak. Devletin askeri ve polisi ile karşı karşıya gelmemek.

5. Kendi üzerine düşen vazifeyi yapmak ve Allah'ın vazifesine karışmamak. Zira muvaffak etmek ve sonuç almak Allah'ın vazifesidir. Biz hizmetle, müsbet iman hizmeti ile mükellef olduğumuzu bilerek meşru hizmetini yapmaya devam etmek.

6. Dahilde cihadın manevi olduğunu bilerek manevi hizmetlere devam etmek maddi mücadele ve mübarezeye girmemek. Zira Bediüzzaman 1914 yıllarında Van'da bulunduğu zaman "Şeyh Selim" isyanına karışmadığı gibi vazgeçirmeye çalışmıştır.

Bediüzzaman der ki: "Eski Harb-i Umumi'den evvel ben Van'da iken bazı müttaki zatlar yanıma geldiler, dediler ki: 'Bazı kumandanlarda dinsizlik oluyor. Gel bize iştirak et. Biz bu münafık reislerle itaat etmeyeceğiz.' Ben de dedim: 'O fenalıklar, o dinsizlikler, o gibi kumandanlara mahsustur. Ordu, onlarla mesul olmaz. Bu Osmanlı ordusunda belki yüz bin evliya var. Ben bu orduya karşı kılıç çekmem. Size iştirak etmem.' O zatlar benden ayrıldılar. Kılıç çektiler. Neticesiz Bitlis hadisesi vücuda geldi. Az bir zaman sonra Harb-i Umumi patladı. O ordu, din-i İslam namına harbe iştirak etti. Cihada girdi. O ordudan yüz bin şehit evliya mertebesine çıktılar. Beni o davamda tasdik ettiler."²⁵

İkinci misal. "Şark isyanında Şeyh Sait ve askerleri üstadımız

Toplumda herkes "Nur Talebelerinin vatanperver, cumhuriyetperver, demokrat ve asayişçi" olduğu konusunda ittifak etmiştir.

24. Bediüzzaman Said Nursi, *Lem'alar*, 375.

25. Bediüzzaman Said Nursi, *Şualar-2009*, s. 566.

Bediüzzaman'ı şarktaki büyük nüfuzundan istifade için mücadeleye iştirake davet ettikleri zaman cevaben demiş. 'Yaptığınız mücadele kardeşi kardeşe öldürtmektir. Ve neticesizdir. Çünkü Türk milleti bin senedir İslamiyete bayraktarlık etmiş. Dini uğrunda binlerle şehit vermiş ve binlerle veli yetiştirmiştir. Binaenaleyh kahraman ve fedakâr İslam müdafilerinin torunlarına yani Türk milletine kılıç çekilmez. Ve ben de çekmem.' Diyerek hem ret cevabı vermiş hem mücadelesinden vazgeçmesini söylemiştir."

7. Hakkın izzetini korumak için nefsinin, enâniyetini, yanlış düşündüğü izzetini ve ehemmiyetsiz rekâbetkârane hissiyatını terk etmek.

9. İhlâs ve hakperestlik gereği olarak Müslümanların nereden ve kimden olursa olsun istifadesine taraftar olmak.

Abstract

Positive and negative actions are terms that express activities rather than thoughts. While the positive action designates keeping the public order and peace, the negative action includes behaviors like violating the public order and peace, and disturbing the society. The positive action, which takes a significant place in the terminology of Risale-I Nur Service constitutes a constant topic of the last lessons of Bediuzzaman Said Nursi to his disciples. We interpret Bediuzzaman's positive action method based on the explanations in his works.

Key Words

Positive action, order, security, peace, service of belief, positive and negative thoughts

Kaynaklar

- Bediüzzaman Said Nursî, Yeni Asya Neş.,
-Emirdağ Lâhikası, 2006- İstanbul.
- Divan-ı Harb-i Örfî, 1996-İstanbul.
- Hutbe-i Şamiye, 1996- İstanbul.
- Lem'alar, 2005- İstanbul.
- Mektubat, 2004- İstanbul.
- Mektubat, 2004- İstanbul.
- Sünuhat, 1996- İstanbul.
- Şualar, 2009- İstanbul.

Ebu Davud, Sünen, 1970-Mısır.

İbn Mace, Sünen, 1952-Mısır.

İbn-i Hacer, Fethu'l-Bâri fi Şerh-i Buhari, 1980-Beyrut.

Prof. Talat Koçyiğit, Hadisçiler ile Kelâmcılar Ar. Münakaşalar, 1969-Ankara.

Taftazani, Şerhu'l-Akaid-i Nesefiyye, 1970- İstanbul.

Tirmizî, Sünen, 1356-Mısır.